

כתובות קט

משה שווערד

1. תוספות מסכת כתובות דף קח עמוד ב ד"ה הפוסק מעות

הפוסק מעות לחתנו - מוקי לה בירושלמי כשפסק במעמדה אבל לא פסק במעמדה אפי' רבנן מודו והשתא אתי שפיר הא דאמר בגמרא כופין למאן אילימא כופין לאב איפכא איבעי ליה למימר הואיל ופסק במעמדה הוי תנאי גדולה תנאי ותנאי קטנה לאו כלום ומסיק כופין לבעל ליתן את הגט לקטנה משום דלאו תנאה אבל גדולה הואיל ובמעמדה התנה הרי הוא כמו שהיא עצמה התנית.

2. רש"י על כתובות דף קח/ב

ופשט לו את הרגל - [1] לשון ביזיון הוא ואמר נואש שאינו חש לדבריו טול טיט שעל גבי רגלי [2] ואני שמעתי תלה אותי על עץ ואין לי מה ליתן:

3. פני יהושע על כתובות דף קח/ב

משנה הפוסק מעות לחתנו ופשט לו את הרגל כו'. ופירש רש"י ב' לשונות בלשון פשט לו את הרגל. ונראה לכאורה דהנך תרי לישני לדינא נמי פליגי דלשון ראשון של רש"י אפילו אם יש לו לאב ליתן ואינו רוצה אפילו הכי סבר אדמון אומרין לו כנוס או פטור משא"כ ללשון שני של רש"י דוקא היכא דאין לו לאב סבר אדמון דאומרים לו כנוס או פטור אבל היכא דאית ליה לאב עד שאנו כופין החתן לכנוס או לפטור נכוף לאב ליתן ועיין מה שכתבתי בזה בפרק מציאת האשה במשנה [לעיל ס"ו ע"א] הפוסק מעות לחתנו ומת חתנו דמלשון רש"י שם נראה כלשון השני שפירש כאן. ועוד אבאר בזה בשמעתין בסמוך. אלא דמלשון הר"ן ז"ל בשמעתין משמע להיפוך דהיכא דיש לו לאב פשוט יותר דאמרין או כנוס או פטור אף לרבנן כיון שיש לו מקום לגבות וכ"כ הבית שמואל (בסי' נ"ג סק"א) בפשיטות. ולענ"ד מלשון התוספות נמי משמע כן ויבואר בסמוך:

4. רישב"א על כתובות דף קח/ב

מתני' הפוסק מעות לחתנו ופשט לו את הרגל. פירש רש"י ז"ל שהוא לשון ביזוי כלומר טול טיט שעל גבי רגלי אי נמי תלה אותי על העץ ואין לי מה ליתן כלום, [3] והראב"ד ז"ל פירש שהלך לו והוא יותר מחזור כפי הלשון...

5. גידולי שמואל מסכת כתובות דף קט עמוד א

הפוסק מעות לחתנו ופשט לו את הרגל תשב עד שתלבין ראשה. והנה ללשון ב' ברש"י דאין לו מה ליתן ואנוס הוא אפ"ה טוען ארוס דנתחייב לכונסה רק אם האב יקיים תנאו, ומביא בהפלאה דברי הש"ך סימן כ"א מירושלמי דר' יוחנן סבר אונסא כמאן דלא עבד היינו אונס רחמנא פטריה אמרינן, אבל אונס רחמנא חייביה לא אמרינן, ולכן גם דאב אנוס בקיום התנאי אין לחייב הארוס לכונסה. ופשוט דגם אונס דמת האב או נשתטה לא שנא דתשב ותלבין. אכן תינח לר' יוחנן - אבל ריש לקיש בירושלמי דסבר אונסא כמאן דעבד דנחשב כקיום התנאי וסבר רחמנא חייביה אמרינן נפרש אליביה דיש לו ואינו רוצה ליתן.

6. תוספות מסכת כתובות דף קט עמוד א ד"ה תשב עד

תשב עד שתלבין ראשה - [1] פ' רשב"ם הא דאמר רב גידל בריש הנושא (לעיל דף קב): עמדו וקדשו קנו הני מילי דקדשו מיד מתוך התנאי או לאחר זמן והזכירו התנאים בשעת קידושין אבל התנו עתה וקדש לאחר זמן ולא הזכירו התנאים לאו דברים הנקנים באמירה הם ובכי האי גוונא (א) הכא תשב עד שתלבין ראשה ולא מצי תבע ליה בדינא והלשון משמע כן ועמדו וקדשו משמע מתוך התנאי וקשה לי מירושלמי אהא דתנן הפוסק מעות לחתנו ומת חתנו אמרו חכמים יכול הוא שיאמר לאחיד הייתי רוצה ליתן ולך אי אפשר ליתן ופריך ולא דברים הנקנים באמירה הן ומשני כשפסק על מנת לכנוס ומאי קשה אפי' פסק על מנת שלא לכנוס אפ"ה יכול שיאמר לו לך אי אפשר ליתן דמייירי בשלא עמדו וקדשו מתוך התנאי ומיהו לא קשה כולי האי דאי כשלא עמדו מתוך התנאי היכי קאמר לאחיד הייתי רוצה ליתן מ"מ אין נראה לרבי פירושו דמכאן אין שום ראייה [2] דהא דקאמר תשב עד שתלבין ראשה כשאין לו לאב כלום ליתן או הבעל אינו רוצה לטרוח ולהביאו לדין אבל אם היה רוצה

להביאו בדין הוה ליה ליתן ומיהו הא לא משמע הכי לרבי לפרש כשאין לו כלום ליתן מדבעי למימר כופין לאב [3] ור"ש בירושלמי מוקי דרב גידל בנשואין ראשונים ומתניתין דהכא בנשואין שניים ואני חפשתי בירושלמי ומצאתי בריש אף על פי דהך דרב גידל דוקא בנשואין הראשונים ודוקא באב הפוסק ע"י בתו ולא אשה ע"י בתה ולא אח על ידי אחותו.

7. ריטב"א על כתובות דף קח/ב

מתני' הפוסק מעות לחתנו ופשט לו את הרגל. ... והקשו הראשונים ז"ל למה אין כופין לאב לתת מה שפסק דהא דברים הנקנין באמירה הם מדרב גידל (לעיל ק"ב ב'), וכי תימא דליתיה כפירוש האחרון או שאין לו כדפירש רש"י ז"ל, והא בברייתא דקתני כי האי לישנא וקתני עלה אבל בקטנה כופין אותו וקס"ד דכופין לאב קאמר, ורשב"ם ז"ל תירץ דההיא דרב גידל בשקדשו לאלתר והיינו דקתני עמדו וקדשו, ובתוספות דחו פירושו דעמדו לישנא דתלמודא כדתנן עמד וגדר (ב"ב ד' ב') עמד ופרנס (לעיל ק"ז ב'), [4] והיה נראה לומר דהכא כשפסק לאחר קדושין והיינו דקתני הפוסק לחתנו ולא קתני הפוסק לבתו כדנקט רב גידל, אלא שקשה קצת דא"כ למה לא יכופו אותו חכמים דת"ק לכנוס או לפטור דהא כיון שקדש שלא על פסק מעות כבר נתחייב לה לכנוס או לפטור, ויש אומרים כי בירושלמי (פ"ה ה"א) אמרו דליתא לדרב גידל אלא בנשואין הראשונים והא דהכא מוקמינן לה בנשואין שניים, וכל זה דוחק מדלא פרישו לה בגמרא, יותר נראה לומר דמירי בדליתיה או שאין לו כלישנא דפשט לו את הרגל, והא דקס"ד דכי קתני כופין אותו לאב קאמר, בדין הוא דהוה מצי למיפרך דכיצד כופין אותו, אלא דניחא לן למפרך דאפילו אפשר למכפיה אפכא מסתברא, וכן פירש רש"י ז"ל לקמן אפכא מיבעי ליה אם באת לכופך את האב אפכא מסתברא טפי שהגדולה נתנה תנאי ע"כ, כלומר דע"כ לאו בדוקא נקטינן ההוא לישנא כי למה כופין את האב על מה שפסקה בתו הא ודאי אפילו אפשר לנו לכופו אפכא מסתברא:

8. שיטה מקובצת על כתובות דף קט/א

והיאך היה עולה על דעת שום אדם לומר שאם היא גדולה ופסקה על עצמה שיכופו לאב אלא ודאי כשפסקה במעמד אביה מיירי ולפיכך היה חושב לומר שיכופו לאב ע"כ. וז"ל הרשב"א על מה נחלקו כו' פירוש בפני אביה ושתיקתו כהודאה אבל בפוסקת שלא בפני אביה לכ"ע תשב עד שתלבין דכיון דפסקה שלא בפני אביה אינה יכולה לומר מה אני יכולה לעשות והוא נמי לא פסיק לה כלום ובכי הא לא אמרינן שתיקה כהודאה ע"כ:

9. שו"ע אה"ע סימן נב: סימן נב - הפוסק מעות לחתנו ואינו רוצה ליתן לו:

(א) הפוסק מעות לחתנו והלך האב למדינה אחרת, או שאין לה, יכולה היא לומר לבעל: אני לא פסקתי על עצמי, או כנוס בלא נדוניא או פטורני בגט. אבל אם פסקה היא על עצמה, ולא הגיע ידה, הרי זו יושבת עד שתמצא מה שפסקה או עד שתמות, במה דברים אמורים, בגדולה; אבל בקטנה שפסקה על עצמה, כופין אותו ליתן גט, או יכנוס בלא נדוניא: הגה - וכל זה כשאין יד האשה משגת ליתן מה שפסק אביה, אבל אם ידה משגת צריכה ליתן מה שפסק אביה, ואינה יכולה לומר: כנוס או פטור (הגהות אלפסי פ' דיני גירות ותשובת מיימוני סוף הלכות אישות). וכל זה לא מיירי אלא קודם שנשאה, אבל לאחר שנשאה ודאי לא יוכל לבגוד באשתו משום שאין נותנין לו מה שפסקו לו, אלא חייב בכל דבר שאיש חייב לאשתו (הגהות מרדכי פרק שני דיני גירות). מי שפסק לתת לבתו, ואח"כ אמר שנתן לבתו, לא מהני, אלא צריך לתת לזוג (מהרי"ל סי' קל"ו) וע"ל סי' ב' שלא יתקוטט אדם בעבור נדוניא אף על פי שפסקו לו:

• בית שמואל על אה"ע סימן נב

(ב) אבל אם פסקה היא אפילו במעמד אביה. מיהו בעל המאור והרא"ש פסקו אפילו פסקה היא במעמד אביה א"י לעגנה:

10. שו"ע אה"ע סימן ב

(א) לא ישא אדם אשה שיש בה שום פיסול: הגה - כל הנושא אשה פסולה משום ממון, היינו לו בנים שאינם מהוגנים. אבל בלאו הכי, שאינה פסולה עליו אלא שנושאה משום ממון, מותר (תשובת ריב"ש סימן ט"ו). מי שרוצה לישא אשה פסולה, בני משפחתו יכולין למחות בו (הר"ן פרק המוכר). ואם אינו רוצה להשגיח בהם, יעשו איזה דבר לסימן שלא יתערב זרעו בזרעם. ומי שפסקו לו ממון הרבה לשדוכין וחזרו בהם, לא יעגן כלתו משום זה ולא יתקוטט בעבור נכסי אשתו, ומי שעושה כן אינו מצליח ואין זיווגו עולה יפה, כי הממון שאדם לוקח עם אשתו אינו ממון של יושר, וכל העושה כן מקרי נושא אשה לשם ממון, אלא כל מה שיתן לו חמיו וחמותו יקח בעין טוב ואז יצליחו. (ב"י בשם א"ה):

11. תוספות מסכת כתובות דף קט עמוד א ד"ה ואפילו בברייתא

ואפילו בברייתא אמר ליה אין כל מקום קאמרינן - תימה היכי מצי למיפסק הלכתא כתרומיהו כברייתא וכמתני' והלא דברים סותרין זה את זה דמתני' קתני אילו אני פסקתי כו' וברייתא קתני כסבורה אני י"ל הכי פי' ואפי' בברייתא כלומר למאי דסבירא ליה לתנא דברייתא דבפסקה היא בעצמה פליגי קא אמרת דהלכתא כוותיה וא"ל כל מקום קאמרינן למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה.

12. בית שמואל על אה"ע סימן נב

(ג) אבל אם ידה משגת וכו'. כ"כ הש"ג מיהו י"ל דאיירי בפסקה היא על עצמה כמ"ש הב"ח או שפסק האב במעמד שלה כמ"ש בהג"ה פרישה אבל בתשובת מיימו' משמע אפילו אם פסק אביה שלא במעמדה יכול לעגנה אם ידה משגת וע' בד"מ שם הביא תשובת הרא"ש אם נשבע לסלק לחתנו ובאותו פעם היה עשיר והעני חייב למכור חפציו ושאר דברים ויסלק להחתן חוץ בית דירתו וכלי תשמישו ועיין דין זה ב"ד סימן רל"ב:

13. שיטה מקובצת מסכת כתובות דף קט עמוד א

משמיה דחזקיה. ואף על גב דהיינו גברא אגברא קא פריך משום דרבה בר ירמיה לא פליג לעולם אחזקיה דגברא רבה הוה כדאמרינן בעלמא יהודה וחזקיה בני חייא הוה ותו דחזקיה הוה תני בברייתות. רש"י במהדורא קמא:

14. ריטב"א על כתובות דף קט/א

מתני' חתום עליה עד. פרישנא בפרק חזקת הבתים (ב"ב ל' ב') דדוקא חתום עד וכיוצא בו דעביד מעשה ולאפוקי הא דאמר ליה זיל זבין או שהיה שם בשעת המכר ושתק, והיה נראה לומר דאפילו הוא לבדו חתום על השטר הויה הודאה, אלא שיש לומר שזה אינו דמצי למימר דכיון שלא היה שם עד אחר לא חשיב שטרא ולא חיישינן לה:

15. ריטב"א על כתובות דף קט/א

איבד את זכותו. פי' ואפילו יש לו עדי זכות או עדי גזילה ואין לחבריו עדי מקח:

16. חדושי הרשב"א על מסכת כתובות דף קט/א

אדמון סבר איבעי לך למיסר מודעא. כלומר אם אמת שמכרת לי כדי למשכנו היה לך להודיע לעדים ולהוציא עצמך מתורת עני מוכר קרקעותיו, ורבנן סברי חכך כו'. ויש לומר דהתם שאני דחשיבא ליה לאדמון טענת ראשון קשה ממני ומי יוכל לדון עם שתקיף ממנו, והלכך אלו היה המערער מוסר מודעא זה לא היה מוכר אותה ונמצא זה מפסיד לגמרי, אבל הכא הרי אינו יכול זה לאבד זכותו דכיון ששטרו בידו ועדיין לא ידע אם יטמין מעותיו אם לאו, היה לו לימנע מלמסור מודעא משום חשש רחוק כזה, ורבנן סברי להו להפך דהתם כיון שיש לו עדים שהשדה שלו היא אינו יכול להפסידו לגמרי, אבל אם היה מוסר מודעא יודע הדבר ויטמין זה מעותיו ויאבד את חובו לגמרי, הלכך מקח היה שלא הודיע לשום אדם:

17. תוספות מסכת כתובות דף קט עמוד א

אדמון אומר השני נוה לי והראשון קשה הימנו - אף על גב דלית הלכתא כאדמון בהא דהא לא קתני בה רואה אני את דברי אדמון לא תיקשי דמסקינן בחזקת הבתים (ב"ב דף מג:): עלה דההיא מכר לו שדה אין מעיד לו עליה ומוקי לה בראובן שגזל משמעון ומכרה ללוי ואתא יהודה וקא מערער דלא ליזיל שמעון לאסהודי ללוי משום דניחא ליה דתיקום ארעא ביד לוי דאמר הראשון נוה לי והשני קשה הימנו הכא לא היה לו לחתום ולעשות דבר הנראה הודאה משום ניהותא דשני אבל התם לאו הודאה היא.

18. תוספות מסכת כתובות דף קט עמוד א

לא שנו אלא עד אבל דיין לא דתני רבי חייא כו' - הקשה ה"ר יצחק ב"ר ברוך דהכא משמע דאין הדיינים מעדיין על מה שכתוב בשטר אלא על חתימת העדים וקשה מהא דאמר בחזקת הבתים (שם דף נב.) אחד מן האחין שהיה נושא ונותן בתוך הבית והיו אונות ושטרות יוצאות על שמו אמר רב עליו להביא ראיה ומסיק

ראיה בקיום השטר אלמא דעל ידי חתימת הדיינים או יודעים שהשטרות שלו הם אלמא אכולה מילתא קמסהדי ותירץ רבי דהתם ודאי אית לך למימר דדיינים רמו אנפשיהו לאסהודי לגמרי שהרי היו יודעים שהיה נושא ונותן בתוך הבית וסתמא דמילתא לאו דידיה הוא הלכך אי לאו דידעי דשלו היה לא היו מקיימין אלא בשם היתומים.

19. שערים מצויינים בהלכה

אין העדים חותמין על השטר א"כ קראוהו. במס' גיטין (יט:) קי"ל כרשב"ג דזה דוקא בשאר שטרות אבל גיטין אפי' לא קראוהו דאקילו רבנן משום עגונה, ופרש"י דאחרים קוראין לפניהם. וכ"כ בשו"ע (אהע"ז סי' קל סט"ז, קלה ס"א). ובשטרי הלואה איכא פלוגתא, עי' ברמב"ם (מלוה ולוה פכ"ד ה"ז) ובמ"מ (שם), ובשו"ע (חור"מ סי' מה ס"ב, ה). וכתב הש"ך דבדיעבד סמכינן אם שנים אחרים קראו לפניהן. ובחתימת העדים על הכתובה, לכתחלה קורין או יקראו אחרים לפניהן, ובדיעבד אפי' לא קראו לפניהן וחתמו כשר, ואין להוציא לעז על הכתובת שלא קראו, כמש"כ הרמ"א (אהע"ז סי' סו ס"א).

20. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת כתובות דף קט עמוד א

שם. ומכאן דצריך לדקדק בעדים החותמין על הכתובה שיידעו על איזה סכום חותמין. והנה המנהג פעיה"ק ירושלים תובב"א שחותמין אחרי שמקריאין הכתובה ובוזה שפיר דמי [דהעדים יודעים על מה חותמין והגם דלא קראו בפנים בעצמם, מ"מ יכולים להעיד על מה ששמעו מקרין כדאיתא גיטין (י"ט ע"ב)]. דבי דינא דר"נ דאית להו אימתא מיניה וכו' וה"נ דכוותיה] אבל בשאר מקומות שחותמין קודם שמקריאין הרי צריך להקפיד שהעדים יקראו קודם [ובל"ז צריך לכתוב הכתובה מחדש], ואין צריכים לקרוא הכל אלא סגי שיקראו רק הסכום וההתחייבויות. [והיינו לקרוא מה שמוסיפין בכת"י דהמודפס הרגיל כו"ע ידעי ביה וא"צ לחזור ולקראו].

21. ריטב"א על כתובות דף קט/ב

הא דאמרין הדיינים חותמין בשטר אע"פ שלא קראוהו. פי' אע"פ שלא ראוהו כולו לדעת ענינו אבל צריכין לראות שמות בעלי דבר כדי שלא יקיימוהו בקרובים לבעלי דבר, א"נ שלא קראוהו כלל והוא שכתבו באשרתא בפי' שמות המעידים על כתב העדים וכדפרישנא בפרק שני (לעיל כ"א א):

22. שו"ע חו"מ סימן מו

(ג) דיינים החותמים לקיים השטר, חותמים, אעפ"י שלא קראוהו. ודוקא מה שיש בגוף השטר אין צריכים לקרות, אבל מ"מ צריכים הם לראות מי הם המלוה והלוה, כדי שלא יהיו קרובים לדיינים ולא לעדים המעידים בפניהם. ויש אומרים שאין צריך לקרותו כלל. (ובלבד שיכתבו מי הם עידי הקיום, שאם יהיו פסולים למלוה ולוה, יכולים להכיר אח"כ) (נ"י בשם ריטב"א):

23. שיטה מקובצת על כתובות דף קט"ב

למימסר מודעא פי' הודעה שיודיע לעדים סבת שתיקתו ואינו כשאר מסירת המודעות שבתלמוד דמיירי במידי דאונסא וכן פירש רש"י ז"ל:

24. חדושי הר"ן על מסכת כתובות דף קט"ב

א"ל שפיר קאמרת דאמר ר' יוחנן אם טען ואמר חזרתי ולקחתי ממנו נאמן. [1] פרש"י ז"ל דהפה שאסר הוא הפה שהתיר דמאחר שיש לו עדים לזה שהיתה שלו ונגזלה ממנו ואין לזה זכות באותו תלם אלא על פיו של זה שחתום בה והרי אמר חזרתי ולקחתי ממנו. ולא נהירא לי אטו מי שאמר לחבירו שדה זו של אביך היתה ולאחר זמן מרובה אמר לו חזרתי ולקחתי ממך אחר שהודיתי לך מי מהימן הא ודאי לית דינא ולית דינא דלא מהימן דהא השתא לית ליה מגו, וכ"ש זה שחתם לו האב והו"ל כמי שיש לו לזה עדים או שטר מכר דשלו היא דלא הוא ולא יתומים לא מהימני, [2] אלא ה"פ דהאי גברא מחיים נמי הוציא שדהו מיד הגזלן ולאחר שמת תבע הלה ליתומים ואמר דאבוה ליה וכיון דמוחזק האי בארעא מהימן לומר חזרתי ולקחתי ממך דאי לא זבניה מיניה לא הוה מהדר ליה לכולא ארעא ניהליה, ואי טעין האי דשלא ברשות ירד אבוהון לאותו תלם בעו חזקה דג' שנים ודר ביה אבוהון חד יומא, ודיקא נמי דא"ל זיל הב ליה מיהא תלם אחד כדכתב רבינו אלפסי ז"ל, ור"ח ז"ל כתב דבן נמי אינו יכול לומר תלם אחד עשיתי לו אלא כשהשדה ברשותו, ולא מסתבר דאפילו זבין ליה נמי בפנינו אין הלה זוכה אלא בפחות שבלשונות הלכך אי אמר מצר פלוני ראובן א"נ קרקע ראובן לית ליה אלא תלם קטן, ואי אמר שדה של ראובן יש לו תלם של בית תשעה קבין יש לו בפחות שבלשונות:

25. שערים מצויינים בהלכה

אם טען ואמר חזרתי ולקחתי ממנו נאמן. הקשו התוס' כיון דהודה שלאו שלו הוא היאך יכול לטעון שוב חזרתי ולקחתי, וכ"ת דנאמן במגו דאי בעי לא הוה חתם עלה, הא בכי האי גוונא לא אמרינן מגו כמו שכתב לעיל (פה.). והרשב"א והריטב"א הקשו באופן זה הא מי שאמר שדה זו שלך היתה, ולאחר זמן מרובה א"ל חזרתי ולקחתי ממך מי מהימן, דמגו אינה אלא כשחזר ואמר בתוך כדי דיבור, עי"ש מה שכתבו. והריטב"א הביא תירוץ בשם הרא"ה, דהכא עסקינן דהעורר מודה שהיתה של המוכר והוא חזר ולקחה ממנו, ומה שחתם על השדה בשם של המוכר מפני שהיתה מפורסמת בשמו, ולכן קראה על שמו, דמצינו

כזה במס' ב"ב (ל). האי ארעא לאו משום דבי בר סיסין הוא, אלא דאקרוי היא דמקריא דבי בר סיסין, והכא נמי כשאמר ומצד פלוני שדה פלונית, רצה לומר שדה הידוע בשם פלוני שהיתה שלו מקודם לכן, וכן דרך לציין הקרקעות בשם בעלים הראשונים לפי שידועים לכל. והבאתי תירוץ זה במיוחד משום דהרמ"א פוסק כן (חור"מ סי' קמז ס"ג). ובמה שכתבו התוס' דמצינו לפרש הכא דמיירי כגון שאין כתב ידי העדים יוצא ממקום אחר ולכך נאמן לומר חזרתי ולקחתי ממנו, עי' ברמ"א (שם) שפסק כן.

26. תוספות מסכת כתובות דף קט עמוד ב ד"ה אם טען

אם טען ואמר חזרתי ולקחתי ממנו מהימן - תימה אמאי נאמן הואיל והודה דלאו שלו הוא היאך יכול לטעון שוב חזרתי ולקחתי וכ"ת דנאמן במיגו דאי בעי לא הוה חתם ולא הוה מודה לאו מילתא היא דבכי האי גוונא לא אמרי' מיגו כדפירשנו לעיל בפרק הכותב (דף פה. ושם) גבי ההיא אתתא דאפקידו גבה מלוגא דשטרי כמו שפירשנו שם ולפי מה שפירשנו במי שהיה נשוי (לעיל צב: ושם ד"ה דינא) דלא טענינן ליתמי מזוייף הוא אומר רבי דמצינו לפרש הכא דמיירי כגון שאין כתב ידי העדים יוצא ממקום אחר ולכך נאמן לומר חזרתי ולקחתי ממנו מיגו דאי בעי אמר מזוייף הוא ולא נחתם ולא עשיתי סימן מהימן הוא לומר עשיתי סימן וחזרתי ולקחתי ממנו והא דלא קאמר אי הוה אבוהון הוה טעין מזוייף הוא דלא טענינן ליתמי מזוייף הוא מיהו חזרתי ולקחתי ממנו טענינן להו כיון דקסבר דאבוהון הוה מהימן בהך טענה מיגו דאי בעי אמר מזוייף הוא כדפרישית במי שהיה נשוי.

27. ריטב"א על כתובות דף קט/ב

אם טען ואמר חזרתי ולקחתיו ממנו נאמן. פירש רש"י ז"ל שהפה שאסר הוא הפה שהתיר ואין לזה זכות באותו תלם אלא על פיו של זה שעשאה סימן לאחר והרי חזר ואמר לקחתיו, והקשו עליו דלא אמרו הפה שאסר הוא הפה שהתיר אלא כשהוא בא להתיר תוך כדי דבור וכדמוכה בפ"ב (כ"ב א' עי"ש בדברי רבינו) ובכמה דוכתי, וזה כבר הודה מכמה ימים או שנים קודם לכן כשחתם בשטר, וזה ודאי קושיא חזקה והוא תימה פה קדוש איך יאמר דבר זה, ויש מי שפירש לפי פירושו דהכא במאי עסקינן כשאין השטר שהוא חתום בו יוצא בב"ד כלל או שיוצא ואינו מתקיים ע"פ אחרים אלא ע"פ האפוטרופוס, ואינו מחוור דאם כן פשיטא שהוא נאמן שאפילו היה ביד המוכר שטר מקח מן המוכר הוזה הרי זה יכול לטעון חזרתי ולקחתיו ממך אם החזיק בו שלש שנים אחרים שמכרה:

ומורי הרב הלוי ז"ל היה מפרש בשם אהיו ז"ל דהב"ע כשהעורר הזה אינו טוען כי השדה הזו לא היתה של המוכר ההוא מעולם אלא שהוא טוען כי באמת שלו היה אלא שחזר ולקחה ממנו, ומה שחתם עליה בשמו של מוכר לא עשה כן אלא לפי שהיתה שלו ומפורסמת לו ולכן קראה על שמו, וכאותה שאמרו בפרק חזקת (כ"ב ל' א') האי ארעא לאו משום דבי בר סיסין הוא אלא דאקרוי היא דמקרייא דבי בר סיסין, ואף זה כשאמר ומצד פלוני שדה פלוני רצה לומר שדה הידוע לפלוני מקודם לכן שכן דרך לסיים הקרקעות בשם הבעלים הראשונים לפי שידועים לכל יותר, ומיהו אם כתב השדה שהוא של פלוני אי אפשר לטעון כן:

28. תוספות על כתובות דף קט/ב

אמר ליה שפיר קאמרת דאמר ר' יוחנן כו'. [1] אביי לא היה זכור בדברי ר' יוחנן עד שהזכירו האפוטרופוס דאילו היה זכור היה הוא עצמו טוען בשביל היתומים כדקיימא לן טוענין לירושין

29. תוספות רא"ש על כתובות דף קט/ב

א"ל שפיר קאמרת. ואביי לא הי' זכור בדברי ר' יוחנן עד שהזכירו האפוטרופוס דאילו היה זכור הוא עצמו היה טוען בשביל היתומים דקיי"ל טוענין לירוש, [2] או לחדד לאפוטרופוס היה עושה לראות אם יטעון בעצמו:

30. פני יהושע על כתובות דף קט/ב

בתוספות ד"ה א"ל שפיר קאמרת דאמר רבי יוחנן כו' אביי לא היה זכור. עיין בלשון הרא"ש ז"ל [סימן י"ב] שכתב עוד בדרך אחר דהיכא דאיכא אפוטרופוס אין לדיין לטעון עד שיגמור האפוטרופוס טענותיו תחלה ואי לא טעין האפוטרופוס טוען הדיין אלא דנראה דהתוס' לא רצו לפרש כן דא"כ מאי קאמר אביי מהאי עובדא דמאן דמוקי אפוטרופוס נוקים כי האי דידע להפוכי בזכותא דיתמי ואכתי לא נפ"מ מידי דאף אם האפוטרופוס לא יטעון סוף סוף יטעון הדיין משא"כ לפירושם אתי שפיר דמתוך דברי האפוטרופוס נזכר הדיין:

31. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת כתובות דף קט עמוד ב

אתא אפוטרופוס לקמיה דאביי. תוד"ה אמר, בארו דאביי לא טען כן דלא היה זכור בטענות אלו, (וצריך מינוי אפוטרופוס לגוונא שהבי"ד ישכחו לטעון בשבילם, ודו"ק), ויש ראשונים שביארו דיש טענינן של ב"ד רק במקום שהם מינוהו לאפוטרופוס אבל כשאב מינה אפוטרופוס א"כ אפשר דהאב סיפר לו את כל מה שקורה, עוד כתבו הראשונים דאלו הטענות הוה בגדר של לא שכיחא שב"ד לא טוענים זאת, אבל אפוטרופוס יכול לטעון גם טענות אלו.

32. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת כתובות דף קט עמוד ב

אמר רב יהודה אמר רב כגון שהקיפיה וכו'. והקשה ההפלאה הא רב יהודה היה יכול להעמיד לשיטתו דאיירי בברי ושמא והוא הרי סובר לעיל פ"ק (י"ג ב) דנחלקו בזה תנאים אי ברי ושמא ברי עדיף, וא"כ נימא דאיירי בכה"ג, ולכא"ג ממשנתנו מוכרח לא כן, דלשון ואבדה דרך שדהו משמע דאינם יודעים שניהם, וגם אי איירי בברי ושמא א"כ לאדמון למה יקבל רק דרך קצרה, ממ"נ מה שטוען שיקבל, ועוד צ"ב דאה"נ רב יהודה לשיטתו אבל מהיכ"ת שרב יסבור כן.

33. ריטב"א על יבמות דף לז/ב

ר' אבא דאמר כרבנן. פי' שדין האחרון כדין הד' שבא מכחם, ור' ירמיה דאמר כאדמון כלומר שאין דין האחרון כדין הד' שבא מכחם, ופלוגתא דאדמון ורב' גופא פירשתיה במקומה בס"ד, ומאי דפרש"י ז"ל אי שתקת ולא אעלה עליך בדמים יקרים. פי' כן ז"ל משום דאי לא מאי אהניא לאידך שתיקתו לימא ליה לכי אהדרת כדאמרינן בפ"ק דב"ק, אבל זה אינו נכון דאפילו תימא דיכול להפסיד לו למחר אין להם לחכמים לדון עכשיו אלא כמקומם ושעתם ולא להטיל פשרה ביניהם, ולמה אמרו יקח לו דרך במאה מנה הא ודאי שפיר מצי למימר לכי מהדרת, ועוד דהאי דאמר מהדרנא שטרי למרייהו לא סגי לאהדורי שטרא אלא א"כ חוזר ומוכרה להם, שהלוקח שדה מחבירו אע"פ שהחזיר לו את השטר לא חזרה מתנתו, וא"כ כשחזר ומוכרה לבעלים הראשונים או לאחרונים לא עדיפי מכחו, ואי עדיף טפי מפני שכל א' וא' מדחה לו, א"כ הוה ליה הלה מפסיד זכותו והיכי שבקי ליה רבנן למעבד הכי ולא קנסי ליה, אלא ודאי דהא דאמרי מהדרנא שטרא למרייהו יפוי טענתו הוא, וה"ק דכיון דאתי מכח ד' שהפסיד זכותו עמהן הרי נכנס במקומם לגמרי וכאילו החזיר להם שטרותיהם ודן עמהם, דמה מכר לו ראשון לשני כל זכות שתבא לידו בין מה שהוא שלו ודאי בין מה שזכה בו מחמת הספק, ואדמון סבר דליכא למימר הכי במה שהראשון זכה בו מחמת ספק ויכול הלה לומר מ"מ אורחי גבך הוא:

34. שערים מצויינים בהלכה

ואי לא שתקת מהדרנא שטרא למרייהו כו'.
זהו ברור דבמה שמחזיר השטרות
להמוכרים אינו מבוטל המקח שהוא קנה מהם,
אלא הכוונה שהוא ימכור להם בחזרה ע"י
שטרות, כ"כ הריטב"א והמאירי. וכתב הסמ"ע
(חו"מ סי' קמח סק"ב) דאפי' אם לא יחזיר
השטרות נמי דכל שיש לו ריווח מזה הוי כמו
שהוחזר. וכן משמע בתוס' רי"ד כאן. והש"ך
כתב (שם) דאם מתו אלו הד' מוכרים, א"כ
אינו יכול לטעון כן, ובע"כ יתן לו דרך לעבור.
והקצה"ח (שם) דחה דבריו, וגם מייתי מתשו'
הרמ"א (סי' קט) דאין חילוק בין אם המוכרים
קיימים או לא.